

ДУА “Отарскі яслі-сад – базавая школа Чачэрскага раёна”

Метадычная распрацоўка
"Сямейныя звычаі і народныя традыцыі беларусаў"
(падарожжа ў мінулае)

Парыхтавала і правяла
выхавацель:
Шуцікава А.А.

Праграмны змест:

- далучаць дзяцей да вытокаў сямейнай культуры і старажытных традыцый;
- пашыраць і паглыбляць уяўленні дзяцей аб прадметах побыту і іх выкарыстанні, аб старадаўніх сямейных звычаях, замацоўваць веды старадаўніх імёнаў;
- замацоўваць навык вырабу арнаменту на вопратцы ў працэсе аплікацыі;
- узбагачаць слоўнікавы запас назоўнікамі: абярэг, калысачка, чыгунок, куфар;
- выхоўваць добразычлівасць, павага, цікавасць да звычаяў даўніны, да фальклору.

Матэрыялы і абсталяванне: аўдыёзапісы з беларускай народнай музыкой, камень з надпісам, карцінкі з выявай беларускай нацыянальнай вопраткі, атрыбутаў беларускай хаты (чыгунок, самавар, куфар, калаўрот, этажэрка, беларуская кашуля, ручнік, калысачка, лялька, цацкі і посуд старажытных славян) .

Папярэдняя праца:

Чытанне мастацкай літаратуры. Наведванне «Беларускай хаткі» у ЦСДК.
Сузіранне беларускіх узораў, арнаментаў.

Ход:

Дзеці ўваходзяць у групавы пакой.

Выхавацель: - Дзеці, вы заўважылі ў нас у групе нешта новае?

Дзеці: - Беларуская кашуля.

В. - Правільна. Гэта старадаўняе адзенне. Паглядзіце, якая прыгожая кашуля, звярніце ўвагу, яна ўпрыгожана рознымі арнаментамі. А калі насілі такую кашулю?

Дзеці: - Даўно.

В. - Так, гэта кашуля з далёкага мінулага. Мы зараз жывем, у якой краіне?

Дзеці: - У Рэспубліцы Беларусь!

В.: - Правільна, а хто ведае, як нашу матулю-Зямлю можна назваць па-іншаму?

Адказы дзяцей: «Беларусь мая, сінявокая», «Жыві і квітней мая Беларусь», «Я люблю Беларусь».

В. - А хочаце даведацца, што яшчэ цікавага было ў тых часы. Якія звычаі існавалі на нашай беларускай Зямлі?

Дзеці: - Так!

В.: - Тады, возьмемся за рукі, і адправімся ў падарожжа.

День наступает,

Природа оживает

Нам светло дает.

Друг на друга поглядим

Про себя поговорим

«Кто у нас хороший?

Кто у нас пригожий?

Все у нас хорошиє

Все у нас пригожие»

Мы собираемся

В долгий путь отправляемся.

В.: - Паглядзіце, дзеці, што ў нас на шляху? Камень – ён не просты, на ім нешта напісана. Чытае.

Налева пойдзеш - далёка не пойдзеш.

Прама пойдзеш - шмат цікавага знойдзеш.

Направа пойдзеш - у чужую групу трапіш.

В. - Дзеці, куды ж пойдзем? Направа або налева?

Дзеці: - Прама.

В.: - Ну, што ж, у дарогу!

Дзеці праходзяць у зону «хата».

В.: - Вось мы і прыйшлі. Дзеці куды мы трапілі?

Дзеці: - У хату.

В.: - Правільна. Паглядзіце, колькі тут цікавых рэчаў.

Дзеці: - Тут ёсць самавар, печка, драўляны посуд, куфар і г.д.

В.: - Я бачу прадмет, пра які ведаю загадку, а вы пашукайце отгадку: «Стоит толстяк, шипит и кипит, всем пить чай велит».

Дзеці: - Самавар.

В.: - Як вы здагадаліся, што гэта самавар?

Дзеці: - Ён тоўсты. І з яго п'юць гарбату.

В.: - Так, гэта самавар. Ён жалезны, бліскучы, прыгожы. У самавара ёсць вечка, дно, сценкі, дзве ручкі, кран, чатыры ножкі. У ім кіпяцяць ваду і потым п'юць гарбату.

В.: - А вось і калаўрот. Вы ведаеце прымаўкі пра яго, раскажыце іх.

Дзеці:

- Без калаўрота - няма пралля,

Без іголки - не кравец!

У гультаяватай праллі

Няма пра сябе кашулі!

Каб кашулю нам выткаць,

Трэба пражу наматаць!

Гульня «Працягнем прыказку»

- У гасцях добра, а дома лепш.

- Не красна хата кутамі, а красна пірагамі.

- Дзеці не ў цяжар, а ў радасць.

- Калі сям'я разам і душа на месцы.

- Усякай маці сваё дзіця міла.

- Маці корміць дзяцей, як зямля людзей.

- Сям'я - гэта сем Я ..

В.: - Малайцы. Падарожнічаем далей.

- Паглядзіце ў нас у калысцы дзіця. Гэта маленькая дзяўчынка.

Дзіця, дастае з калысачкі ляльку.

В.: - Яна толькі сёння нарадзілася, таму і плача. Ангелінка, пагушкай яе.

А мы спяём ёй калыханку. Раней мамы таксама дзецям спявалі калыханкі. Якія калыханкі вам спяваюць вашы мамы? (Адказы дзяцей).

В.: - З даўніх часоў, калі дзіця нараджаецца, бацькі яму прыдумляюць імя. Давайце і мы прыдумаем нашаму дзіцятку імя, але толькі імя будзе не простае, а старадаўняе. Якія вы ведаеце старадаўнія імёны?

Дзеці прапануюць імёны. (Іванка, Алёнка, Еўдакія, Фядора, Агаф'я, Ганна)

В.: - Малайцы, вы шмат імёнаў ведаеце, але спынімся на адным. Дзяўчынку нашу назавем - Алёнка.

- Дзеці, а вы ведаеце, што цяпер, пакуль дзіця маленькае, яе ўсе будуць называць ласкава Аленушка. А калі яна вырасце, то яе ўжо будуць называць Алёна. Мы расцем, і імя наша расце.

- А вы ведаеце, што пазначае імя Алёна?

Дзеці выказваюць здагадкі.

В.: - Гэтае імя пазначае прыгожая. Так клікалі багіню ранішняй зары - Алёна. Бацькі, калі называлі такім імем, хацелі каб Аленушка вырасла і была прыгожай, добрай і ашчаднай, жыццядаснай і шчаслівай. Дзеці, паглядзіце, тут для Алёнкі прыгатаваныя рэчы, што ж гэта?

Паказвае па чарзе: вугольчык, зярнятка, манеткі.

Дзеці: - Вугольчык, зярнятка, манеткі.

В.: - А хто ведае, навоштанахай Аленушцы гэтыя рэчы. Даўным-даўно, учасынашых прабабуль і прадзядуль, гэтыя рэчы клалі ў таз з вадой, калі дзіцятка ў першы раз купалі.

Выхавацель кладзе вугольчык:

- Калі клалі вугольчык, казалі - прывыкай да хатняга цяпла.

- А, калі клалі зярнятка, казалі, будзь заўсёды накормлены.

- Калі клалі манетку - будзь заўсёды багаты.

Выхавальнік: - Дзеці, а што ж потым рабілі з дзіця?

Дзеці: - А праналі.

В.: - А ў што а праналі дзіцятка?

Дзеці: - У кашулю.

Выхавальнік: - Правільна. А дзе захоўвалі вопратку?

Дзеці: - У куфры.

В.: - Вядома, у куфры. У нашай святліцы таксама ёсць куфар. А на ім прыстасаванне для замка. А для чаго замок?

Дзеці: - Каб замыкаць куфар.

В.: - Так, гаспадары замыкалі куфар, каб нічога не прапала. Гэта добра. А часам і дрэнна, што ёсць замок. Чаму?

Дзеці: - Можна страціць ключ - тады не дастанеш рэчы. Замок можа зламацца.

В.: - Дзеці, а вечка ў куфра - гэта добра?

Дзеці: - Добра. Рэчы не будуць пыліцца. Не будзе відаць, што ляжыць.

В.: - Але часам і дрэнна, што ёсць і вечка ў куфра. Чаму?

Дзеці: - Можна прыстукнуць палец.

В.: - Правільна. Зараз у наш час куфраў няма, а стаяць шафы з дзвярыма.

В. - Гэта беларуская кашуля і ручнікі. Раней вопратку і бялізну шылі з лёну. Даўней лён лічыўся лячэбным матэрыялам, адзенне з лёну экалагічна чыстае, цела ў ім «дыхае».

В. - Разгледзьце ўважліва кашулю. Чаму яна здаецца нам такой прыбранай? Так, яна ўпрыгожана ўзорамі. Па народным павер'і узоры не толькі ўпрыгожвалі вопратку, але і служылі абярэгам, абаронай ад злых сіл. Паслухайце, як гучыць слова «абярэг» ад слова «аберагаць». Узоры - абярэгі размяшчаліся ў пэўных месцах: на рукавах засцерагалі рукі, захоўвалі сілу, спрыт. Узоры на гарлавіне засцерагалі лёгкія і сэрца, па нізе - не давалі злой сіле падабрацца нізу.

У нашай Аленушкі сёння першы дзень нараджэння. І пакуль у свой першы дзень дзіцятка спала, родныя не адпачывалі, а прымаліся майстраваць яму падарункі. Як вы думаеце, што яны рыхтавалі ёй у падарунак?

Дзеці выказваюць здагадкі.

В.: - Так, хто кашулю сшые, хто носочкі звяжа, хто цацку змайструе. Дзеці, давайце і мы з вамі зробім падарунак для Аленушкі - і не проста падарунак, а сапраўдны абярэг, каб ён аберагаў яе ад бед? Прыдумаем абярэжныя ўзоры для кашулі і спадніцы Аленушкі і падорым іх.

Давайце пройдзем у майстэрню, у нас для гэтага ёсць усё неабходнае.

В.: - Вось мы і прыйшлі ў нашы майстэрні. А вы ведаеце, што ўзоры на вопратцы стваралі пры дапамозе нітак і іголки. Іх вышывалі.

Ствараючы абярэг, выберыце, якія элементы вы хочаце выкарыстоўваць для ўзору. Вы можаце ствараць геаметрычныя ўзоры. Геаметрычны ромб - галоўная фігура ў арнаменце, знак прамяністага сонца. Таксама вельмі прыгожы ў выкананні раслінны арнамент.

Даўней ўпрыгожвалі вопратку, ручнікі, і іншыя прадметы побыту рознымі галінкамі, ягадкамі, кусцікамі, кветкамі. Галінкі і кусцікі ласкава называлі траўкай, а часам майстры рабілі траўку так, быццам усё лісточкі і травінкі ператвараліся ў завіткі. Разгледзьце гэтыя ўзоры, зараз мы з вамі прыдумаем прыгожыя абярэжныя ўзоры для адзення Аленушкі. Вы можаце выкарыстоўваць ўзор. Дзеці выконваюць аплікацыю.

В.: - Дзеці, давайце ўсе разам разгледзім нашы ўзоры.

В.: - Вам спадабалася наша падарожжа? Што новага вы даведаліся? Вам спадабалася рабіць падарунак для Алёнкі?

В.: - Малайцы.